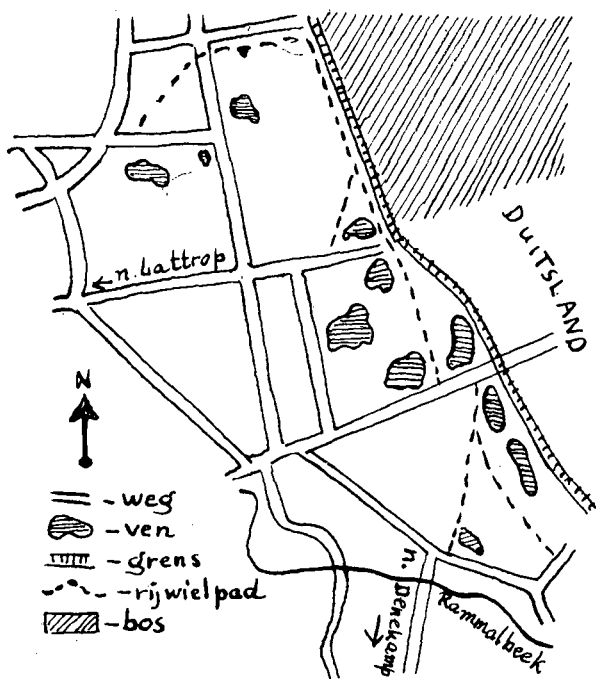

De bergvennen bij Lattrop

Ten oosten van Lattrop, tegen de grens, ligt een zeer interessant gebied: de bergvennen. Ze behoren tot een landschapstype, dat in Nederland nog maar zeer weinig voorkomt: stille, heldere vennen, tussen tegenwoordig niet meer zo uitgestrekte heidevelden.

Over het ontstaan van de bergvennen bestaan drie hypothesen. De eerste zegt, dat ze ontstaan zijn door uitwaaiing. Een bewijs hiervoor zou de hoge heiderug aan de oostkant zijn, die dan uit dit zand moet zijn opgehoopt. Volgens een tweede hypothese zouden hier, bij het terugtrekken van het landijs, in de ijstijd, grote ijsblokken zijn blijven liggen, die later langzamerhand smolten en zo kuilen in de grond vormden. De laatste

veronderstelling is, dat ze samen de resten van een oud stroomdal vormen, waarop de ligging in een rij, in noordwestelijke richting, zou kunnen wijzen.

Er handhaaft zich in de bergvennen een in Nederland zeldzame levensgemeenschap, die gebonden is aan zandgrond, waar de waterstand sterk wisselend is, en waar het water voedselarm en niet door kunstmest verontreinigd moet zijn. Hier voeren Oeverkruid (*Littorella juncea*) en Waterlobelia (*Lobelia dortmanna*) de boventoon. Het oeverkruid vormt, als de waterspiegel in de zomer enkele decimeters gedaald is, prachtige groene

Littorella juncea.

weiden, waarop vele vogels hun voedsel zoeken. Het plantje komt uit een kruipend wortelstokje. De bloempjes zijn éénslachtig, dus mannelijke en vrouwelijke bloemen zitten niet op één bloemdek. Het vruchtbeginsel van de vrouwelijke bloemen blijft vaak onder water, terwijl de lange stijl, die van haren voorzien is, om het stuifmeel op te vangen daar boven uitsteekt. De helmraden van de mannelijke bloemen zijn erg lang, en steken natuurlijk boven water uit, want ze dragen het stuifmeel.

De waterlobelia's staan in de lente onder water, maar naarmate de zomer vordert, daalt het waterniveau in de vennen en komen de waterlobelia's meer en meer

boven water, tot ze op het laatst op het droge staan. Het zijn heel mooie planten. Ze vormen een wortelrozetje van smalle bruingroene bladeren, waaruit een bloesteel, met bovenaan een paar bleekblauwe bloemen, steekt. Langs de randen van de vennen groeit Moerashertshooi (*Hypericum helodes*), een plant met heldergele bloemen, Wateraardbei (*Comarum palustre*) en Witte en Bruine snavelbiesjes (*Rhynchospora alba* en *R. fusca*). Op 'n vochtig heideveldje, dat direkt aan een ven grenst, groeit een prachtige plant: Beenbreek (*Narthecium ossifragum*), een lelietje. De bladen zitten onderaan de stengel en omstreeks juli/augustus bloeit het met prachtige gele bloemen, die later aardige bruinrode zaden voortbrengen.

Algemeen vindt men er IJslands mos (*Cetraria islandica*), een zeldzame korstmos, Klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*), Lavendelheide (*Andromeda polifolia*) en Kraaiheide (*Empetrum nigrum*). Iets minder algemeen zijn de Gevlekte orchis en de Welriekende nachtorchis (*Dactylorchis maculata* en *Platanthera bifolia*), Draadrus (*Juncus filiformis*) en Moeraswolfsklauw (*Lycopodium inundatum*).

Kraaiheide is een altijd groen heestertje, dat hier ongeveer zijn zuidelijke grens heeft. De plant is meestal tweehuizig, dus mannelijke en vrouwelijke bloemen groeien op verschillende struiken. De bloemen zijn rozerood en kelk en kroon zijn beide driebladig. Er zijn altijd drie meeldraden op de mannelijke en één stamper met vijf tot negen stempels op de vrouwelijke bloemen. Na de bestuiving, die door de wind geschiedt, vormt de plant sappige, zwarte bessen, steenvruchten, met evenveel stenen als er stempels waren. De bessen worden vooral door kraaien en wulpen gegeten, die zo voor de verspreiding zorgen.

De heide is begroeid met vliegdenen, die een prachtige gelegenheid tot nestelen bieden aan de Klapexster. Deze maakt er dan ook gebruik van. In 1960 heeft een klapexster hier zes jongen grootgebracht. Soms kon men deze mooie grijs-wit-zwarte vogel op het topje van zo'n den zien zitten, zijn evenwicht bewarend door steeds met z'n staart te „roeien”. Opeens vliegt hij dan op, een paar snelle buitelingen en weer is een dikke hommel buitgemaakt.

De mooie broedplaatsen zijn echter de pollen gras, die midden in het water staan, en het riet, dat vooral veel in de grootste plas groeit. Kok-

meeuw, Visdiefje, Zwarte stern, Watersnip, Kleine karekiet en Rietzanger zijn hier dan ook niet zeldzaam, maar ook de Bruine kiekendief, de Waterral en de Roerdomp broedden hier. Deze laatste hebben er in 1960 niet gebroed, omdat men het grootste ven, waar het meeste riet staat, heeft uitgebaggerd, waardoor het riet dat jaar niet zo dicht was. In 1958 heeft de N.J.N. hier het nest van de roerdomp gevonden. Er lagen vijf eieren in; vier zijn er uitgekomen, en ondanks veelvuldig bezoek van „vogel-vrienden” (er was al een heel pad, dat door het riet naar het nest voerde) zijn deze jongen toch normaal grootgebracht. Men heeft toen vaak kunnen zien, hoe de roerdomp in paalhouding bij het nest stond, als men naderde. Met de trektijd breekt er een nieuwe, buitengewoon interessante tijd in de bergvennen aan. Vanaf augustus trekken er allerlei vogels door. Het begint met Kemphanen (en -hennen) en Scholeksters en naarmate de tijd verstrijkt trekken er waadvogels, als Bosruiter, Groenpootruiter, soms Zwarte ruiter, Witgatje en Oeverloper en roofvogels, als Visarend, Torenvalk, Sperwer, Buizerd en Ruigpootbuizerd door. Kraanvogels komen hier ook bijna ieder jaar voor en een heel enkele keer worden er Bontbekplevieren gezien. Alhoewel in mindere mate, herhaalt zich dit in het voorjaar in omgekeerde richting.

De winter is hier de tijd voor de eenden, als het tenminste niet te hard vriest. Tussen de vele Wilde eenden en Talingen, die hier ook broeden, kan men regelmatig Kuifeenden, Slobeenden, Smienten en Pijlstaarten aantreffen, en soms een Brilduiker of een paar Tafel-eenden. Eén maal, ongeveer vijf jaar geleden, is hier zelfs een Nonnetje (♀) waargenomen.

Zo kan men in de loop van het jaar zeer veel moois beleven bij de bergvennen en om dit te beschermen heeft de Stichting „Het Overijssels Landschap” een groot deel aangekocht. Maar hierdoor zijn ze nog niet veilig! Wat is namelijk het geval? Van de zandwegen, die er eerst naar toe leidden, heeft men voor een groot deel mooie asfaltwegen gemaakt. Hierdoor komt er natuurlijk een veel grotere toeloop, vooral van dagjesmensen. Deze mensen maken dikwijls lawaai, picknicken hier, plukken bloemen, soms de planten met wortel en al, en laten papier e.d. achter. Het spreekt vanzelf, dat dit alles zeer nadelig is voor de flora en de fauna, in het bij-

Beenbreek.

Tekening M. Werger.

zonder de avifauna, want men hoeft niet op klapeksters, roerdompen of bruine kiekendieven te rekenen in een terrein, dat druk bezocht wordt en waar bovendien nog de hele dag lawaai heerst. Er bestaat zelfs nog een plan om hier zomerhuisjes te plaatsen, maar het is nog niet zeker of dit doorgang zal vinden. Laten we hopen van niet, want een terrein, als de bergvennen, dat landschappelijk, botanisch en ornithologisch van zo'n groot belang is, en dat zo sporadisch in Nederland voorkomt, mag toch niet verloren gaan.

Wilde eend

Foto: Jan van Eyk

G. Middelman

Over de taal der vogels

De moderne techniek stelt de ornithologen in staat op het gebied der vogelgeluiden proeven te doen die voorheen niet of vrijwel niet mogelijk waren. Met de lichte en vaak draagbare opname-apparatuur kan men overal komen. Over het algemeen horen we nog niet veel van de resultaten, anders dan dat er steeds meer platen met vogelzang op de markt komen en dat men op verschillende plaatsen, waar vogels overlast bezorgen, hen bestrijdt door middel van hun eigen angstkreten.